

NEŞRÎ TARİHİ ELYAZILARI ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR

Prof. Dr. FRANZ TAESCHNER (Münster, Westf.)

MEVLÂNA MEHMED NEŞRÎ'nin yazdığı eski Osmanlı tarihi, Osmanlı tarihnüvisliğinin eski ve yeni devirleri birbirine bağlayan dönüm noktasında vücutte gelmiştir. Müellif, birinci devri sona erdirirken, bilhassa ÂŞIKPAŞAZÂDE gibi eski tarih yazarlara istinad etmiş ve ismi geçen bu tarihçinin eserinden yer-yer fıkralar dahi almıştır. Diğer taraftan Mehmed Neşrî, kendisinden sonra yetişen Osmanlı müverrihlerine, eski Osmanlı tarihi için başlıca kaynak teşkil etmiştir. Orta Osmanlı devrine mensub tarih yazarlardan bulunan İDRİS BİTLİSÎ, SAADETTİN, RÜSTEM PAŞA, SOLAKZÂDE, MÜNECCİMBAŞI ve ÂLÎ gibi müverrihler Neşrî'nin eserinden iktibaslar yapmış ve bu sırada bazen müellif ismini kaydetmiş, bazen de bunu yapmamışlardır. NEŞRÎ TARİHİ sonradan unutulmuşsa da, bu esere ait Hicrî 966 ve Milâdî 1558 tarihli biricik bir elyazması JOSEPH VON HAMMER tarafından keşfolunmuş ve Viyana devlet kütüphanesine getirilmiştir. Esere ait bu elyazısı elyevm Viyana kütüphanesinde H. O. 15, Kat: Flügel II, S. 209, Nr. 986 kaydiyle tescil edilmiştir.

Şunu da kaydedelim ki, Joseph von Hammer, CODEX HANİVALDANUS ismindeki kayıp bir elyazısının bir NEŞRÎ TARİHİ olduğunu da tesbit etmiştir. Bilindiği veçhile, JOHANNES LEUNCLAVIUS, mezkûr elyazısının lâtince tercümesini "HISTORIAE MUSULMANAE TURCORUM... LIBRİ XVIII" (Frankfurt 1591) ismindeki eserine almıştır. Joseph von Hammer'in bulduğu bu elyazısı, NEŞRÎ TARİHİ'ne taallük eden etütler için tam bir asır boyunca başlıca bir temel teşkil etmiştir. Ancak XX. asırdadır ki, NEŞRÎ TARİHİ'NE aid yeni elyazıları —ve bunlardan büyük bir kısmı Türk kütüphanelerinde olmak üzere— meydana çıkarılabılmıştır.

Malûm olduğu üzere NEŞRÎ TARİHİ, eski Osmanlı devrine ait olup bize intikal etmiş olan sayıca çok az tarih eserleriyle birlikte, eski Osmanlı tarihi araştırmaları için büyük bir önemi haiz bir kay-

nak teşkil etmektedir. Neşri tarafından bizce bilinen ve bilinmiyen kaynaklardan istifade edilmiş olması, eserin haiz olduğu değeri bittabi daha ziyade arttırmıştır. Bu bakımdan eserde, şimdiye kadar meçhulümüz bulunan bazı tarihî kayıtların yer bulmuş olması ayrıca bir önemi haizdir. Bu sebebledir ki, çok mühim olan bu eserin metninin tab'ına öteden beri büyük bir ihtiyaç hiss olunmakta idi.

Bu bakımdan, Türk Tarih Kurumu, NEŞRİ TARİHİ metnini yayınlamağı kendi programı içine almakla ilme çok büyük bir hizmette bulunmuştur. Üç cilde alınacağı tasavvur olunan bu kıymetli esere ait birinci cildin 1949 senesinde Ankara'da çıkmış olduğunu o zaman memnuniyetle karşıladık. Demek oluyor ki, Türk tarihçilik ilmi tarafından yıllardan beri beslenen büyük bir arzunun artık gerçekleşmek üzere bulunduğu muhakkak nazariyle bakılabilir.

Türk Tarih Kurumu'nun yayınladığı bu eser, başlıca olarak, yukarıda bahsi geçen Viyana elyazısına istinad etmektedir. Bundan maada, Viyana elyazısıyla şimdiye kadar malûm olan diğer elyazıları arasındaki farklar dahi büyük bir ihtimamla tesbit ve tefrik edilerek 1949 tarihli Ankara tab'ına alınmış olduğundan metindeki çeşitli yerlerin ne suretle elyazılarına istinad ettirilmiş olduğu hakkında her zaman kolaylıkla hüküm verebilmek kabildir.

Ancak NEŞRİ TARİHİ elyazılarından biri olup Kiel müsteşriki merhum THEODOR MENZEL'e ait bulunan Hicrî 898, yani Milâdî 1493 tarihli elyazısı Ankara tab'ına alınmamıştır. Bu Alman müsteşriki NEŞRİ TARİHİ'ni yayınlamağı çoktan beri tasarlamıştı. Merhum, neşretmek istediğı tab' için, İstanbul elyazılarından biri olup Hicrî 1066 ve Milâdî 1656 tarih ve 2351 numaralı VELİYEDDİN nushasını temel olarak ittihaz etmişti. Şunu da kaydedelim ki, VELİYEDDİN nushası, üslûb bakımından, işlenmiş ve bazı eklerle teçhiz edilmiş bir elyazısıdır. Merhum MENZEL, gayesini tahakkuk ettirmek maksadiyle Veliyeddin nushasının bir kopyesini çıkarmıştır. Menzel'in bu mesaisi 1923 yılında başarı ile neticelendikten sonra, merhum ele geçirebildiğı diğer elyazılarındaki farkları dahi mezkûr kopyeye ilâve ederek, bu işi de 1924 senesinde tamamlamıştır. Lakin Menzel üzerine aldığı görevi maddî ve diğer zorluklar yüzünden uzun zaman gerçekleştirememiştir. Bilâhare Türkiye'ye bir seyahat yapmış olan merhum, Kastamonu'da bulunduğu zaman orada tesadüfen yeni bir NEŞRİ TARİHİ elyazısı keşfine muvaffak olmuştur. Hicrî 898, yani milâdî 1493 tarihine ait olan bu yeni elyazısı şimdiye kadar

bilinen NEŞRÎ TARİHİ nushalarının en yaşısını teşkil etmektedir. Bu keşiften önce Menzel tarafından yapılan ihzarî mahiyetteki çalışmalar, başlangıçta haiz olduğu önemi, Kastamonu buluşu neticesinde bittabi tamamıyla kaybetmiştir. Zaten Menzel'in tasarladığı NEŞRÎ TARİHİ tab' projesi, Veliyeddin nushasını esas olarak aldığı için, pek de büyük bir değeri haiz değildi. Eğer Menzel hali hayatta bulunsaydı, giriştiği teşebbüs temelinden değişmek ve başladığı işi yeni elyazısı esası üzerinde kurmak zorunda kalacaktı. Ne yazık ki merhum uğradığı feci bir otomobil kazası neticesinde 1939 yılının 10 Martında gözlerini hayata kapamıştır.

Menzel'in vefatından sonra merhumun plânlarını kendi iş çerçevesi içine alan BERLİN İLİMLER AKADEMİSİ bu plânın gerçekleştirilmesi işiyle bizi tavzif etmiştir.

Ancak şu sırada Türk Tarih Kurumu'nun hazırlamakta olduğu NEŞRÎ TARİHİ tab'ı bu büyük Türk tarihçisinin eserini yayınlamak yolunda BERLİN İLİMLER AKADEMİSİ tarafından takib olunan gayeyi değiştirmiş bulunuyor. Zira mevcut elyazılarına dayanan yeni bir NEŞRÎ TARİHİ metnini tekrar yayınlamak, bittabi bahis konusu olamazdı. Halbuki BERLİN İLİMLER AKADEMİSİ'nin yayınlamak istediği tab'ın hakikî gayesi, Ankara tab'ını tamamlamak ve dolayısıyla NEŞRÎ TARİHİ üzerindeki araştırma işinin devam ettirilmesini temine çalışmaktır.

Bu zaviyeden hareket eden Berlin İlimler Akademisi NEŞRÎ TARİHİ'ni iki cilt üzerine yayınlamayı ve bunlardan birinci cilde MENZEL elyazısının faksimilesini ve ikinci cilde HANİVALDANUS elyazısının lâtince tercümesini almayı kararlaştırmıştır.

Berlin İlimler Akademisinin bu kararını lâyıkiyle izah edebilmek için önce MENZEL elyazısının, şimdiye kadar bilinen diğer elyazıları arasındaki mevkiini belirtmek ve ötekilere nisbeten en eski NEŞRÎ TARİHİ elyazısı olması hasebiyle, haiz olduğu önem üzerinde kısaca tevakkuf etmek isteriz.

Bir defa Menzel elyazısının huzura çıkarılmasıyla NEŞRÎ'nin kıymetli eserinin telif tarihi gibi en önemli bir meseleye kat'î surette temas edilmiş bulunmaktadır. Bilindiği veçhile NEŞRÎ TARİHİ'nde Şehzâde CEM'in hal-i hayatta olduğu kaydedilmiştir. Şehzâde CEM ise — malûm olduğu üzere — 1495 yılında ölmüştür. Bu bakımdan NEŞRÎ TARİHİ'nin 1495-den önce sona ermesi icab ediyor. Diğer

taftan NEŞRİ'nin eserinde en son tarihî hâdise olarak Hicrî 890 yani Milâdî 1485 yılına ait olaylar zikrolunmuştur. Menzel elyazısı ise Hicrî 898 yani Milâdî 1493 tarihini taşıdığından NEŞRİ TARİHİ'nin müellifi tarafından 1485 ile 1493 yılları arasındaki tarihlerde telif edilmiş olmasına hükmetmek lâzım geliyor. Ona göre şimdiye kadar bu eserin telif tarihi hakkında ileri sürülen çeşitli ve hep tahminî mahiyetteki rakamlara rağmen NEŞRİ TARİHİ'nin İkinci Bayezid saltanatı devrinde telif ve ihzar edilmiş olması artık her türlü şek ve şüpheden hâli bulunmaktadır.

MENZEL elyazısındaki metin, hacim itibariyle, diğer bir kaç NEŞRİ TARİHİ elyazılarındaki metinlerden pek de farklı değildir. Biz bunları başlıca bir grup olarak almak isteriz. Bu gruba dahil bulunan elyazıları şunlardır :

- 1 — İsmi yukarıda geçen Viyana elyazısı,
- 2 — Manisa kütüphanesinde bulunup, 1373 rakamı ile kayıtlı olan ve hiç bir tarih taşımadığı halde XV. asra ait olduğu kabul edebileceğimiz bir elyazısı,
- 3 — İstanbul'un Âsar-ı Atika (Arkeoloji) Müzesinde 479 rakamıyla kayıtlı olup Hicrî 969 ve Milâdî 1561—1562 tarihine ait bir elyazısı,
- 4 — Paris'teki "Bibliothèque Nationale" kütüphanesinde Suppl. turc. 153 rakamıyla kayıtlı olup XVII. veya XVIII. asra ait bulunan bir elyazısı,
- 5 — İstanbul Millet kütüphanesinde mevcut olup Ali Emiri Türkçe 220 işaret ve rakamıyla kayıtlı bulunan ve behemehal tamamlanmamış olan tarihsiz bir elyazısı.

Yukarıda zikrolunan bu elyazılarının hepsinde, Akkerman'ın zaptı tarihine müsadif Hicrî 890 ve Milâdî 1485 yılına kadar cereyan eden bütün tarihî olaylar sırasıyla kayd ve tescil edilmiş bulunmaktadır. Yukarıda sıraladığımız beş adet elyazısı, metinlerinin hacmi ve eşkali bakımından birbirine bağlı bulunan bir grup teşkil ediyorlar. Başlıca grup diye vasıflandırılması kabil olan bu elyazılarının ihtiva ettiği metne de "TEXTUS RECEPTUS" (texte accepté), yani "kabul olunan metin" ismini vermek isteriz. TEXTUS RECEPTUS dediğimiz bu metin, bilâhare NEŞRİ TARİHİ'nden faydalanmış bulunan müverrihler için önemli bir kaynak teşkil etmiştir. Türk Tarih Kurumu tarafından yayınlanan metin dahi mezkûr TEXTUS RECEPTUS metnine dayanmış bulunuyor.

Yukarıda belirttiğimiz veçhile, Menzel elyazısındaki metin hacim itibariyle TEXTUS RECEPTUS metninden pek de farklı değildir. Tarihî olaylar orada olduğu gibi, burada dahi Hicrî 890 yani Milâdî 1485 yılına kadar kaydedilmiş ve bu başlıca gruba dahil bulunan elyazılarından bazılarında da görüldüğü gibi, Menzel elyazısı İkinci Bayezid'e hitaben yazılı bir medhiye ile sona ermiştir. Bu hususta bilhassa Viyana Devlet kütüphanesinde ve Âsar-ı Atika (Arkeoloji) Müzesinde bulunan nushalara işaret etmek isteriz. Bununla birlikte Menzel elyazısı etrafılı surette araştırıldığı ve TEXTUS RECEPTUS grupuna ait elyazılarıyla mukayese edildiği zaman bunlar arasında metinler mevcudu itibariyle dikkate değer bazı farklılara şahid oluyoruz. Umumiyetle Menzel'deki metinler miktarca ötekilerden bir parça azdır. Uzun metin mevcuduna kemiyet itibariyle nadiren tesadüf olunmaktadır. Binaenaleyh, Menzel metinlerinden bazı fıkraların tayedilib edilmemiş olduğu akla gelebildiği gibi öteki elyazılarına ait metinlere bazı şeylerin eklenib eklenmemiş olduğu da düşünülebilir. Arzulunan bu cihetleri ekser yerlerde sarıh bir tarzda tesbit etmek çok zordur. Diğer taraftan mevcut elyazılarının bazı yerlerinden vazih surette anlaşıldığı veçhile, TEXTUS RECEPTUS elyazısındaki arttırmalar, Menzel'in temsil ettiği asıl metne eklenmek suretiyle vücade gelmiştir.

Bu cihet, Sultan Osman'ın vefatına dair fıkralarda açık bir tarzda belirtilmektedir. Bu bakımdan Menzel elyazısındaki fasıllar, diğer elyazılarına nisbeten, başka ve daha mantıkî bir surete tanzim edilmiştir. Şunu da kaydedelim ki, diğer elyazılarında bulunan bir takım fıkralara Menzel elyazısında asla tesadüf olunmuyor. Bu münasebetle üzerinde durulacak diğer bir cihete dahi nazarı dikkati celbetmek isteriz: Meselâ, Menzel elyazısında bir cümle (39-uncu sahifede sonuncu satıra ve Ankara tab'ında 134-üncü sahifede 13-üncü satıra bakıla) şu tarzda sona erdirilmiştir :

« بورسه نك فتحى بوتاريخدندغنده كمنك نزاى يوقدر »

“Bursa'nın fethi bu tarih dendiğinde kimsenin niza'ı yoktur” Yani: “Bursa'nın mezkûr tarihte fethedilmiş olduğu üzerinde kimse münakaşa etmiyor” demek istenmiştir.* Mezkûr cümle Menzel meininde şu tarzda devam ettirilmiştir :

« اما نزاى انده دركه بوفتحده عثمان حياتمدى دكلمدى »

“Amma niza’ andadır ki bu fetihde Osman hayatta mıdı değil-midi”. Yani müellif şunları anlatmak istiyor: “Amma bu feth’ esnasında Sultan Osman’ın hali hayatta bulunup bulunmadığı üzerinde münakaşa mevcuttur”. Menzel elyazısından farklı olarak diğer elyazılarının hepsinde (Ankara tab’ına bakıla: Sahife 134; 14-üncü satırdan başlayarak sahifenin sonuna kadar) “niza” sözü ile birbirine bariz bir surette bağlı bulunan mezkûr cümlelerin arasına, EL-ERİ Hoca ismindeki birisine ait bir fıkra alınmıştır. Halbuki bu fıkradan tamamiyle sarfinazar olunabilirdi. Binaenaleyh mezkûr fıkranın Menzel metnine sonradan ilâve edilmiş olduğu kendiliğinden anlaşıl-maktadır. Keza fasılların tanzim cihetine dair bazı tadilâtın yapılmış olduğu da nazarı dikkatı çekmektedir. Bu hususta burada tafsilâtta bulunmayacağız. Yalnız şu kadar var ki, Menzel elyazısındaki fasıllar öteki elyazılarındakilere nisbeten daha doğru ve daha mantıkî bir tarzda tanzim edilmiştir. Belirttiğimiz bütün bu cihetler, Menzel elyazısının diğerlerine nisbetle müstakil tipten bir metinle mücehhez bulunduğunu bariz bir surette isbat etmektedir. Binaenaleyh Menzel metni, asıl bir metin olduğu intibasını uyandırmakta gecikmemiştir.

Menzel metninin, yazılış tarzı, üslûb ve muhteviyat bakımından da diğer elyazılarının metinleriyle karşılaştırdığımız zaman, edindiğimiz intiba daha ziyade kuvvet kesbediyor. İtiraf edelim ki, Menzel metni, diğer metinlere nisbeten üslûbca pürüzlü ve yorucudur. Meselâ Menzel metinlerinde fiillerin tasrifinde sondaki “up” ve “üp”ler yorucu bir tarzda boyuna tevali eder ve dolayısıyla üslûb müteessir olur. Halbuki diğer elyazıları üslûb bakımından Menzel’dekine nisbeten daha yakışıklıdır. Çünkü cümleler mütenaviben birbiriyle “ve” veya “dahi” işaretleriyle bağlanmışlardır. Menzel metinlerinde sık sık kullanılan “andan” sözü öteki elyazılarında “andan sonra” şeklinde kullanılmıştır. Bütün bu cihetler, Menzel elyazısının yaş itibariyle çok eski olduğunu gösterdiği gibi NEŞRİ TARİHİ’nin sonradan üslûb bakımından değişmiş olduğunu da isbat etmektedir. Yukarıda kaydettiğimiz başlıca gruba ait elyazıları üslûbca işlenmişlerdir; halbuki Menzel elyazısı daha başlangıçta taşıdığı orijinal üslûb şeklini muhafaza etmiş bulunmaktadır.

Bundan maada, herhangi bir elyazısında olduğu gibi, Menzel elyazısında dahi bir çok yanlışlıklara tesadüf olunmaktadır. Bu halatlardan bazıları bahis konusu gruba dahil elyazılarında tashih olun-

muştur. Bununla birlikte Menzel elyazısında yer-yer nisbeten daha kuvvetli metinlerin bulunduğunu görüyoruz. Meselâ Türk müsten-sihlerince meçhul bir çok ismihaslar bilhassa Menzel elyazısında doğru bir tarzda yazılmıştır. Halbuki aynı ismihaslar öteki elyazılarında veya şu bu tarzda tahrif edilmiş veya tamamiyle bozuk bir şekilde aksettirilmiştir. Bu hususta bir kaç misal kaydetmek isteriz: Meselâ, Menzel elyazısında tesadüf ettiğimiz بلاصاعون “Balasağun” gibi bir ismihas “TEXTUS RECEPTUS” elyazısında بلاد صاعون “Biladi Sagun” tarzında yazılmıştır. Keza Menzel’deki خضر خان “Hızır Han” ismi ötekilerde جعفر خان “Cafer Han” diye kaydedilmiştir. Sonra, gene Menzel elyazısında جفرى بك “Cagrı Bey” yazılmış iken, aynı isim öteki elyazılarında tekrar جعفر بك “Cafer Bey”e çevrilmiştir. Dahası var: Menzel elyazısında سفداق “Sugdak” ismindeki bir Kırım şehrinden bahsolunmaktadır. Bu şehrin ismi öteki elyazılarında سفراق “Suğrak” tarzında yazılmıştır. Menzel’de tesadüf ettiğimiz بايجو “Baycu” ismini Viyana elyazısı بالچور “Balçur” ve Paris elyazısı بالچو “Yalçu” şeklinde aksettirmiş bulunuyorlar.

Bunlardan maada, Menzel elyazısının müteaddid yerlerindeki metinleri öteki elyazılarında karşılaştığımız aynı mealdeki metinlerle mukayese ettiğimiz zaman, Menzel metinlerinin daha iyi anlaşılacak bir tarzda telif edilmiş olduklarını göreceğiz. Yani, Menzel elyazısının telif tarzı ötekilere nisbetle bir çok yerlerde daha iyidir. Bu hususta dahi bir-iki misal zikretmek isteriz: Moğolların Anadolu Selçuk devleti üzerine yaptıkları taarruzu bahis konusu eden fik-rasında Menzel metni şöyle diyor: لشكر كشلى بايجو نويين ادى “Leşkerkeşleri Bayçu Noyin idi”. Diğer tâbirle: “Onların —yani Moğolların— ordu başkomutanı Bayçu Noyin idi”, demek isteniyor; (Menzel: sahife 14, satır 1 ve ilh.); halbuki Ankara tab’ında (sahife 38, satır 4) ve dolayısıyla Viyana (sahife 12 r, satır 15) ve Paris (sahife 13 r, satır 8) elyazılarında aynı fikir لشكرى لشكر نويين ادى “Leşkeri Leşker Noyin idi” şeklinde ifade edilmiştir ki, bu da mâna itibariyle, yukarıdaki telif tarzından farklıdır ve şunu ifade etmektedir: “Onların orduları—Noyin’in ordusu”. idi Galiba müstensih orijinal metni anlamadığından ve işin içinden kolaycasına çıkabil-mek için metni üstünkörü surette okuyup geçmiştir.

Şimdi de başka bir misal alalım. Anadolu Selçuk devletinin çökmesi üzerine Anadolu'da teşekkül eden beyliklerden bahsederken Menzel metni (sahife 17, satır 3) muhteviyat bakımından da pek doğru olan şöyle bir cümle ihtiva etmektedir:

« ولایت قسطنونیه و برغلویه اسفندیار اتاسی کوترم بایزید اتالری طوتدی »

“Vilâyet-i Kastamuniye ve Burguluye İsfendiyar atası Kötürüm Bayezid ataları tuttu”. Yani: “İsfendiyar'ın babası bulunan Kötürüm Bayezid ecdadı Kastamuni ve Burgulu vilâyetlerini işgal etmişlerdir”. Viyana (sahife 16 v, satır 1 ve ilh.) ve Paris (sahife 16 v, satır 11 ve ilh.) metinlerine dayanan Ankara metni (sahife 50, satır 7) kaydettiğimiz cümlelerin muhtevasını, kendisine takaddüm eden başka bir cümleye bağlayarak hepsini birlikte şu tarzda takdim ediyor :

« قسطنونیه و برغلویه کلنجه هربری بر مملکته مستولدیلر و اسفندیارک

کوترم بایزید دخی اورالری طوتدیلر »

“Kastamuniye ve Burguluye gelince her biri bir memlekete müstevlidirler ve İsfendiyar'ın atası Kötürüm Bayezid dahi oraları tuttular”. Müellif mezkûr cümle ile şunları anlatmak istiyor: “Kastamuni ve Boluya gelince, bu zevattan her biri (yani Saruhan ve Karası) bir bölge zaptettiği gibi İsfendiyar'ın babası Kötürüm Bayezid dahi aynı bölgeleri işgal etti”.

Menzel elyazısıyla TEXTUS RECEPTUS elyazıları arasındaki farkı heyeti umumiyesiyle gözden geçirdiğimiz zaman, NEŞRİ TARİHİ metnine ait orijinal şeklin Menzel elyazısına aksetmiş olduğunu görüyoruz. Denebilir ki, TEXTUS RECEPTUS, bu orijinal metin şekline nazaran, sonradan işlenmiş bir metindir. O, hatta bir dereceye kadar, eserin ikinci tab'ını teşkil ediyor. İşlenmiş olan bu metin Menzel'dekine nisbeten üslûb bakımından ileri bir adım teşkil ediyorsa da diğer taraftan bazı noksan cihetleri havi bulunmaktadır. MEVLÂNÂ NEŞRİ yazdığı esere Menzel elyazısındaki şekli vermiş olduğundan, TEXTUS RECEPTUS diye telâkki ettiğimiz ikinci bir neşri vücade getiremezdi.

Üslûb bakımından işlenme ameliyatına gelince böyle bir zahmetin NEŞRİ tarafından ihtiyar edilmiş olduğunu, nazarî olarak, kabul edebiliriz. Ancak bu takdirde Menzel elyazısının, NEŞRİ'nin üslûb işlenmesinden önceki müsveddesini aksettirmesi lâzım geldiği gibi, TEXTUS RECEPTUS'un da, ıslah ve tebyiz edilmiş metin olması

icabederdi. Halbuki TEXTUS RECEPTUS metninin arzettiği manzara yukarıdaki faraziyelerin tam aksini gösteriyor: çünkü Menzel elyazısı, ihtiva ettiği isimleri ve fikirleri ötekilere nisbeten daha vazih ve daha sarih surette ifade etmiştir. TEXTUS RECEPTUS'a alınan elyazıları ise yer-yer tahrife bile uğramışlardır. Bu sebeptendir ki, TEXTUS RECEPTUS ismi verdiğimiz metin, kanaatımızca, NEŞRİ tarafından işlenmemiştir; demek ki, NEŞRİ'nin vefatından sonra, istinsah neticesinde huzura çıkmıştır. Böylece, NEŞRİ'nin anasıl metnini aksettiren tarihî vesika — bizce — Menzel'in keşfetmiş olduğu elyazısıdır; velev ki TEXTUS RECEPTUS, NEŞRİ'nin orijinal metnine karşı zamanımıza kadar NEŞRİ diye telâkki olunmuştur.

Yukarıda kaydettiğimiz veçhile TEXTUS RECEPTUS Ankara tab'ına alınmış bulunuyor. Bundan iki yıl önce bu kıymetli eserin birinci cildi yayınlanmıştır ve dolayısıyla NEŞRİ TARİHİ üzerindeki araştırmalarda TEXTUS RECEPTUS'tan istifade etmek imkânı hasıl olmuştur. Bu hizmeti Türk Tarih Kurumu'na medyûn bulunuyoruz. NEŞRİ TARİHİ üzerindeki araştırmalar esnasında Anakra tab'ı ile müvazi olarak büyük Türk tarih yazarının bu değerli eserine ait asıl metnin de nazarı itibare alınması bittabi elzemdir. Bu ihtiyacı karşılamak maksadiyledir ki BERLİN İLİMLER AKADEMİSİ, MENZEL ELYAZISI'nı yayınlamıştır.
